

Viešoji konsultacija dėl daugiabučių-gaminančių vartotojų skaičiaus didinimo

2017 m. rugsėjo–spalio mėn., Vilnius

KONTEKSTAS	<p>Tiek tarptautinėje, tiek nacionalinėje politikoje jau kurį laiką aplinkos kokybės, energijos efektyvumo didinimo klausimui teikiamas prioritetas. Europos Komisijos Mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo ir energetikos veiksmų planas iki 2050 m. (priimtas 2011 m.) skatina pereiti prie saugios ir konkurencingos mažą anglies dioksido kiekį išskiriančios energetikos.</p> <p>Šalies individualių namų savininkai yra aktyviai skatinami pereiti prie atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo – tam nuo šių metų įsigalios specialus teisės aktų atnaujinimo paketas, sudarantis palankesnes sąlygas individualiems namų ūkiams tapti gaminančiais vartotojais. Tuo tarpu daugiabučių pastatų gyventojai šias energijos gamybos priemones renkasi kur kas vangiau.</p> <p>Mažas gaminančių vartotojų populiarumas yra pagrindinė šios viešosios konsultacijos problema: svarstoma, į ką turėtų būti orientuotas ir kaip turėtų būti (praktiškai / techniškai) diegiamas daugiabučių-gaminančių vartotojų skatinimo modelis.</p>
KONSULTACIJOS TIKSLAS	<p>Viešosios konsultacijos (interviu ciklo) tikslas – sudaryti daugiabučių-gaminančių vartotojų skatinimo modelio gaires.</p>
VIEŠOSIOS POLITIKOS PRIORITETAS	<p>Daugiabučių-gaminančių vartotojų skaičiaus didinimas siejamas su LR Vyriausybės programos įgyvendinimo plano (2017 m. kovo 13 d. Nr. 167) 4.1.6 darbu „Vidaus energijos gamybos didinimas, panaudojant vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius“.</p>
KONSULTACIJOS DALYVAI	<p>Interviu dalyvavo skirtingų (pagal namo dydį ir būklę, vietą, gyventojų sudėtį ir kt.) daugiabučių gyventojų atstovai (namų savininkų bendrijų pirmininkai), daugiabučius administruojančios įmonės ir kitos suinteresuotos grupės:</p> <ul style="list-style-type: none">• 8 interviu su daugiabučių namų savininkų bendrijų pirmininkais (Vilniaus Naujamiesčio, Pilaitės, Žirmūnų, Lazdynų, Pašilaičių, Antakalnio mikrorajonai ir du daugiabučiai namai Kėdainių mieste).• 3 interviu su daugiabučius namus administruojančiomis įmonėmis, veiklą vykdančiomis Vilniaus Naujininkų, Šeškinės, Pilaitės, Santariškių, Žvėryno ir Antakalnio mikrorajonuose.• 2 interviu su kitomis suinteresuotomis grupėmis (VŠĮ „Būsto energijos taupymo agentūra“, Lietuvos saulės energetikos asociacija).
KONSULTACIJOS METODAS	<p>Viešajai konsultacijai įvykdyti pasirinktas interviu ciklo metodas: su skirtinguose mikrorajonuose esančiais, įvairių statybos metų ir tipo (renovuotas / nerenovuotas) daugiabučių namų savininkų bendrijų pirmininkais bei įmonių / organizacijų atstovais suorganizuoti apie 1 val. trukę pokalbiai (pusiau struktūruoti interviu) pagal iš anksto su Energetikos ministerija suderintą klausimyną.</p>
KONSULTACIJOS REZULTATAI FINANSINĖ GRAŽA	<p>Svarbiausiu motyvu tapti gaminančiu vartotoju visos respondentų grupės įvardijo finansinę naudą – investicijų dydį ir jų atsiperkamumo mastą bei greitį.</p> <p>Vyrauja nuomonė, jog būtent finansinė saulės modulių įrengimo nauda būtų sprendimą tapti gaminančiu vartotoju lemiantis veiksnys: argumentams, susijusiems su aplinkosauga ar energetiniu nepriklausomumu, teikiama mažesnė svarba (vis dėlto, respondentai, atstovaujantys jaunesnio amžiaus bendruomenes, pastebi, jog pastaruoju metu dėmesys šiems aspektams vis auga).</p> <p>Respondentai siūlo visą su saulės modulių įrengimu susijusią informaciją orientuoti į finansinę grąžą: informuoti, kiek pradinių investicijų tam prireiktų, koku metu šios investicijos jiems atsipirktų ir kiek finansinės naudos šis projektas kiekvienam namų ūkiui sukurtų per tam tikrą laikotarpį.</p> <p>Metų, per kuriuos saulės modulių investicija turėtų tapti finansiškai naudinga, skaičius turės tiesioginį įtaką gyventojų sprendimams – respondentai pažymėjo, jog atsiperkamumo laikotarpis neturėtų būti ilgesnis nei 8 metai. Be to, didelės reikšmės turėtų ir atskirų namų ūkių per mėnesį už saulės modulių įrengimą mokamos lėšos: jos priklauso nuo finansinių bendruomenės pajėgumų, tačiau neturėtų viršyti 10 EUR.</p> <p>Tenka pripažinti, jog be aiškios finansinės naudos iliustruojančių konkrečių skaičiavimų skatinti daugiabučių namų bendruomenes tapti gaminančiais vartotojais būtų keblu.</p>
KITI BENDRUOMENIŲ INICIATYVUMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI	<p>Viešosios konsultacijos dalyvių teigimu, bendruomenių iniciatyvumą tokiai ilgalaikei investicijai, kaip saulės modulių įrengimas, lemia keletas papildomų veiksnių: vyraujantis bendruomenės narių amžius, ekonominė / socialinė bendruomenės padėtis, namo gyventojų statusas (savininkai ar nuomininkai) bei būtų savininkų (namų ūkių – sprendimo priėmėjų) skaičius.</p> <ul style="list-style-type: none">• Bendruomenės narių amžius Vyraujantis vyresnis daugiabučių namų gyventojų amžius yra viena

pagrindinių prielaidų, galinčių lemti mažą bendruomenės iniciatyvumą ir / ar skeptišką požiūrį į inovatyvias investicijas. Respondentų nuomone, senjorai nėra imlūs naujovėms ir neretai nepasitiki namų bendrijų vykdomais projektais. Teigiama, jog brandus amžius verčia gyventojus orientuotis į trumpalaikes investicijas ir sutaupymus, o ne iniciatyvas, atsiperkančias ilguoju laikotarpiu.

- **Ekonominė / socialinė padėtis** | Gyventojai nėra linkę sutikti su bendromis daug kainuojančiomis investicijomis, kol patys nėra finansiškai saugūs (daugiabučių namų atnaujinimo ar turto būklės gerinimo darbai laikomi antriniu prioritetu). Be to, pastebima, jog palankumas naujo tipo investicijoms tiesiogiai priklauso ir nuo gyventojų išsilavinimo, atvirumo naujoms idėjoms. Jei jiems patiems suprasti projektų teikiamas naudas ir rizikas yra keblu dėl menko techninio išsilavinimo, paprastai pasitikima namo bendrijos pirmininko ar kaimynų nuomone. Saulės kolektorius įsirengusiam daugiabutyje name vienas pagrindinių sprendimo veiksnių – patys bendruomenės nariai, ėmęsi iniciatyvos, domėjęsi skirtingomis techninėmis alternatyvomis ir dalinę žiniomis su aplinkiniais.
- **Gyventojų statusas** | Didelės įtakos bendruomenės aktyvumui ir namų atnaujinimui / investicijoms daro butų nuomojimas. Daugiabučiuose patys negyvenantys turto savininkai paprastai yra neaktyvūs ir menkai prisideda prie bendrų sprendimų priėmimo. Respondentai pastebi, jog nekilnojamas turtas vis dažniau įsigyjamas investicijai ir didelė butų dalis tampa nuomojami: poreikis investuoti į tokius ilgalaikius projektus (kaip saulės modulių diegimas) šių butų savininkams yra kur kas mažesnis. Pastebėta, jog palanki „niša“ inovatyviems energiniams sprendiniams priimti – daugiabučių namų bendruomenių kartų kaita tarp pirmųjų gyventojų ir jų vaikų / anūkų, naujakurių.
- **Butų savininkų skaičius** | Didelis daugiabučio namo turto savininkų skaičius paprastai lemia keblų sprendimų priėmimą. Respondentai pažymi, jog paprastai surinkti bendrijos narius ar butų savininkus bendram balsavimui yra sudėtinga (pasiekti juos fiziškai, nustatyti visiems tinkamą laiką, užtikrinti jų iniciatyvumą, kt.). Bendras bendruomenių iniciatyvumas ir domėjimasis namo atnaujinimo, gerinimo galimybėmis daugelio respondentų manymu yra silpnas.

SAULĖS JĖGAINĖS
ĮRANGOS ĮSIGIJIMAS
IR OPERAVIMAS

Konsultacijos dalyviai išskyrė keletą galimų saulės modulių įrengimo finansavimo šaltinių ir būdų:

- **Valstybės parama** | Bemaž visi respondentai pažymėjo, kad finansinė valstybės parama yra būtina nagrinėjamiems projektams įgyvendinti. Išskirta keletas tokios paramos galimybių: patiriamų išlaidų dalies kompensacija, subsidijos socialiai pažeidžiamiems namų ūkiams (pensinio amžiaus, neįgaliems gyventojams), lengvatinės paskolos, garantijos atliekamų darbų kokybei, „pasaugojimo“ mokesčio mažinimas. Siūlyta sekti daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos modelį ir tam sukurti tikslinį paramos fondą.
- **Kaupiamosios lėšos** | Pagal šiuo metu taikomą teisinį reglamentavimą, daugiabučių namų savininkai privalo kaupti privalomų lėšų fondą namo atnaujinimui; jo įmokos paskiriamos pagal buto kvadratinį plotą (bent 3 ct/m² mėnesiui). Šios lėšos yra naudojamos einamosioms namo išlaidoms; dauguma atveju, jų įsigyti saulės modulių įrangai nepakaktų. Tokiu atveju didelės dalies interviu respondentų svarstyta alternatyva – kaupiamasis tikslinis lėšų fondas projektui įgyvendinti.
- **Paskola** | Nuomonės banko paskolos klausimu išsiskyrė. Dalis respondentų tokį finansavimo būdą laiko pagrindine ir realiausia alternatyva įsirengti saulės modulius. Tuo tarpu kiek didesnė jų dalis teigė, jog gyventojai vengs ilgalaikių finansinių įsipareigojimų ir pažymėjo, jog banko paskola būtų atstumiantis veiksnys: išorinis finansavimas jiems siejasi su nepatikimumu ir rizika, nevaldomomis išlaidomis (ypač – trūkstant aiškaus finansinio įrangos atsiperkamumo). Siūlyta alternatyva, leidžianti gyventojams skolintis ir nustatyti, sutartu tempu grąžinti lėšas į tikslinį valstybės fondą (taip skatinant gyventojų pasitikėjimą išoriniu finansavimu).

Sutartu būdu įsigijus saulės modulius, daugumos respondentų nuomone, įrangos administravimas turėtų būti paskirtas jos savininko (daugiabučio namo savininkų bendrijos) atsakomybei ar papildomoms namų administruojančios įmonės funkcijoms (plečiant šiuo metu teikiamų paslaugų paketą). Nemaža dalis konsultacijos dalyvių nerimavo dėl saulės modulių aptarnavimui reikalingų kompetencijų trūkumo: abejota, ar specialiųjų žinių neturintys asmenys atliktų saulės modulių priežiūrą tinkamai (saulės kolektorius įsirengusio daugiabučio namo savininkų bendrijos pirmininkė pabrėžė įrangos priežiūrą atliekančių specialistų profesionalumą kaip itin svarbų veiksnių).

PAGAMINTOS
ELEKTROS
ENERGIJOS
NAUDOJIMAS IR
GALIMAS NAUDOS
PASKIRSTYMAS

Dauguma respondentų (bendrijų pirmininkų ir namų administratorių), atstovaujančių daugiaaukščius, naujos statybos daugiabučius namus, bendrus elektros energijos poreikius (bendrų patalpų apšvietimą, liftus, automobilių stovėjimo aikštelių vedinimą, šilumos siurblius, kt.) laiko pagrindine saulės jėgainės sukurtos energijos panaudojimo galimybe. Nuomonės išsiskyrė ieškant būdų panaudoti perteklinę energiją individualių namų ūkių poreikiams. Svarstytytos kelios alternatyvos:

- **Energijos perdavimas individualiems poreikiams** | Bendrieji elektros energijos poreikiai dažnu atveju yra sąlyginai maži (ypač – senesnės statybos, žemesniuose daugiabučiuose namuose), todėl, siekiant investicijų atsiperkamumo, svarstyta dalį sukurtos energijos paskirstyti individualiems poreikiams. Kriterijumi, pagal kurį reikėtų skirstyti sukurtą naudą, dažniausiai laikytas butų plotas, kadangi toks sprendinys būtų nuoseklus šiuo metu taikomam teisiniam reglamentavimui ir bendrų

išlaidų apmokėjimo tvarkoms (kiti bendros naudos skirstymo kriterijai turėtų būti svarstomi konservatyviai, kadangi jie nėra numatyti įstatymu). Didelė dalis respondentų manė, jog, kuriamą energiją dalinant tarp atskirų butų, už papildomai sunaudojamą energiją iš elektros tinklų vertėtų mokėti per namo vienetą (namo savininkų bendriją), mokantį už viso namo sąnaudas bendrai. Bet kuriuo atveju, techninės galimybės įrengti atskirus elektros energijos matavimo prietaisus yra lemiamas jos dalijimo veiksnys: tam reikalinga tolimesnė techninių sprendinių paieška.

Teisiniai / metodiniai elektros energijos apmokėjimo pokyčiai, susiję su saulės jėgainės kuriamos energijos paskirstymu bendriems ir individualiems poreikiams, turi būti įgyvendinami sklandžiai: tam reikia sukurti lengvai įgyvendinamus derinimo algoritmus ir parengti efektyvų institucijų reagavimą į daugiabučių namų kreipimąsi.

- **Bendrų sąnaudų kompensavimas** | Su sąlyga, jog sukurta perteklinė (bendriems daugiabučio poreikiams nesunaudota) elektros energija galėtų būti perduota į elektros tinklus už sutartą kompensaciją / tarifą, sukurta nauda galėtų būti paskirta bendrų sąnaudų kompensavimui (atliekų išvežimui, bendro naudojimo objektų, sistemų priežiūrai, kt.). Siūlyta galimybė papildomai sukurtą energiją panaudoti ir vandens ar patalpų šildymui saulės modulius įrengiant kartu su šilumos siurbliais ir taip kompensuojant jų sunaudojamos papildomos elektros energijos poreikį (tokie sprendiniai būtų galimi daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos apimtyje).

Interviu ciklo metu išskirtos pagrindinės numatomos projektų įgyvendinimo rizikos ir galimi iššūkiai: nepatraukli finansinė grąža, mažas bendruomenės iniciatyvumas, trūkstama informacija ir techninės galimybės.

- **Finansiniai iššūkiai:**
 - **Per didelės pradinės investicijos.** Respondentų manymu, numatytos pradinės investicijos, reikalingos saulės modulių įrengimui, neretu (ypač – mažesnes pajamas gaunančių ir socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių) atveju bus per aukštos tam, kad bendruomenės sutiktų tam skirti savo lėšas. Daugiabučiuose namuose paprastai vyrauja polinkis imtis kur kas pigesnių, trumpuoju laikotarpiu veiksmingų sąnaudų mažinimo priemonių (langų keitimas, taupus apšvietimas, kt.).
 - **Valstybės paramos poreikis.** Valstybei nenumačius projektams skirti finansinės paramos, didžioji dalis respondentų atstovaujамų namų bendruomenių galimybės tapti gaminančiais vartotojais atsisakytų. Finansinė parama ne tik sumažintų pradinę investiciją ar sutrumpintų atsiperkamumo laikotarpį, bet ir taptų garantija daugiabučių namų savininkams: respondentų teigimu, gyventojai šiais projektais pasitikėtų labiau, jei į juos būtų investuojamos viešosios lėšos.
 - **Sutaupymų mastas.** Dalis respondentų pažymėjo, jog sutaupymai daugiabučiuose namuose įrengus saulės kolektorius galėtų būti didesni ir paveikesni: šiuo metu (ypač – naujesnės statybos namuose) elektros energijai skiriamos išlaidos nėra tokios didelės, kaip šildymui šaltuoju metų sezonu; pasiekti sutaupymai pastarojoje sąnaudų eilutėje daugiabučius namus labiau skatintų tapti gaminančiais vartotojais.
- **Bendruomenės sutarimo iššūkiai:**
 - **Iniciatyvumo stoka.** Daugumos interviu metu pažymėta, jog vienas pagrindinių barjerų panašaus tipo projektams įgyvendinti – mažas gyventojų iniciatyvumas. Respondentų teigimu, siekiant sklandesnio sprendimų priėmimo ir geresnių projektų rezultatų, pravartu paprastinti sprendimų priėmimo namų bendruomenėse tvarką, mažinti su tuo susijusią biurokratinę naštą.
 - **Bendruomenės narių kompetencijos / žinių trūkumas.** Respondentai pastebėjo, jog šiuo metu daugiau žinių apie galimybes tapti gaminančiais vartotojais turi tik techninį išsilavinimą įgavę gyventojai ar bendrijų pirmininkai. Bendro suvokimo ar proaktyvaus domėjimosi atsinaujinančių energijos šaltinių teikiamomis galimybėmis tarp daugiabučių namų bendruomenių nėra. Saulės modulių įrengimas būtų susijęs su techninėmis, o naudojami argumentai – su finansinėmis žiniomis. Todėl svarbu numatyti tokią komunikaciją, kuri būtų lengvai suprantama, aiški visoms gyventojų grupėms.
- **Informacijos iššūkiai:**
 - **Viešinimo trūkumas.** Respondentų nuomonės dėl informacijos apie galimybę tapti gaminančiais vartotojais pakankamumo išsiskyrė. Vieni jų manė, jog, esant poreikiui, bendruomenių atstovai jau šiuo metu gali kreiptis į privataus verslo įmones, kurios šiuo klausimu suteiktų visą reikiamą informaciją. Kitų manymu, susijusios ir nešališkos informacijos itin trūksta. Pagrindiniai informacijos poreikiai siejami su individualaus daugiabučio namo parametrų nulemtais investicijų atsiperkamumo apskaičiavimais: investicijos dydis, galimas atsiperkamumo laikas ir mastas, galimos paramos priemonės.
 - **Nepasitikėjimas.** Viešosios konsultacijos metu nekart pabrėžta, jog šalies daugiabučių

namų gyventojai yra linkę nepasitikėti bendromis iniciatyvomis ir bijo likti apgauti. Respondentai išskyrė keletą tokio nepasitikėjimo mažinimo priemonių: finansinė valstybės parama, gyventojų susirinkimuose besilankantys išorės ekspertai (galimybė užduoti rūpimus klausimus), visą informaciją perduodantis ir iniciatyvų bendrijos pirmininkas / bendruomenės atstovas, Energetikos ministerijos sudarytas patikimų paslaugų teikėjų sąrašas. Įrengus saulės modulius, būtų svarbu užtikrinti ir aiškią, visiems gyventojams suprantamą ir skaidrią apskaitos sistemą (bendro ir individualaus energijos naudojimo atskyrimas, aiškus sąnaudų paskirstymas).

- Techniniai iššūkiai:
 - **Techniniai namo parametrai.** Dalis interviu dalyvavusių namų atstovų / administratorių pažymėjo, jog ant stogų tam tikru paros metu krenta šėšėlis ar pats stogas greitu metu turi būti renovuojamas – diegiant namų skatinimo tapti gaminančiais vartotojais priemones, privalu atsižvelgti į tokius ir panašius galimus stogo apribojimus (saulės elektrinės įrengimo darbus derinti su stogų dangos atnaujinimu). Įtakos gali turėti ir namo rangovo suteikta statybos darbų garantija: pirmuosius penkerius metus nuo statybų pabaigos vykdyti papildomas fizines intervencijas ant naujų daugiabučių namų stogų gali būti keblu.
 - **Kokybės ir priežiūros rizika.** Didelės reikšmės gyventojų norui tapti gaminančiais vartotojais turėtų pačios įrangos patikimumas ir garantijos, profesionalios priežiūros galimybė. Įrengiami saulės moduliai privalo būti ilgaamžiai ir nekelti gyventojams rūpesčių dėl savo priežiūros.

GALIMI
SKATINANTYS
VEIKSNIAI

Interviu dalyviai taip pat nurodė veiksnius ar priemones, galinčias skatinti gyventojus tapti gaminančiais vartotojais:

- **„Gerosios praktikos“ sklaida** | Vienas dažniausių siūlymų – kuo plačiau viešinti saulės modulius jau įsirengusių namų patirtis, motyvus, gaunamą naudą. Respondentų teigimu, bendruomenės retai nori tapti „pionierėmis“, dėl to būtina siūlymus iliustruoti jau esamomis sėkmės istorijomis, suteikti galimybę apžiūrėti, užduoti klausimų (tai buvo aktualu ir daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos atveju). Tokio tipo „atvirų durų dienos“ palankiai vertinamos ir saulės kolektorius įsirengusio daugiabučio namo atstovės. Be to, bendram požiūriui keitimui praverstų ir užsienio valstybių (minėtoms Vokietija, Suomija) saulės energetikos plėtros pavyzdžiai, ilgalaikis poveikis.
- **Valstybės garantijos** | Respondentų teigimu, valstybės indėlis yra itin svarbus tokių projektų sėkmei. Svarbu kompensuoti gyventojų patiriamą finansinę riziką mažinant jų investicijas, atsiperkamumo laikotarpį ar didinant finansinį ir kokybinį projektų saugumą: suteikiant paskolų garantijas, draudimą, sudarant patikimų tiekėjų sąrašus.
- **Perteklinės elektros energijos pardavimas** | Galimybė už konkurencingą kainą parduoti sukurtą, tačiau tuo metu nepanaudotą elektros energiją būtų papildomas veiksnys, skatinantis gyventojus ne tik tapti gaminančiais vartotojais, bet ir taupyti naudojamą energiją. Dėmesys taip pat kreipiamas į elektros „pasaugojimo“ mokestį – pastebėta, jog aukštas mokestis gyventojus demotyvuotų ir keltų papildomą nepasitikėjimą, mažintų skaidrumą.
- **Informavimas** | Visų pirma skatinti bendruomenes tapti gaminančiais vartotojais respondentai siūlo per bendrijų pirmininkų ir kitų bendruomenių atstovų (lyderių, turinčių asmeninį bendruomenės narių pasitikėjimą) informavimą, orientuotą į konkrečius atvejus ir ekonominius argumentus (kiek kainuos pradinės investicijos, koks yra jų atsiperkamumas nagrinėjamo namo atveju). Tokią informaciją reikėtų teikti viešojo valdymo institucijoms, užtikrinant nešališkumą ir keliant gyventojų pasitikėjimą. Taip pat praverstų galimybė kreiptis į Energetikos ministeriją ar kitą tokią funkciją atliekančią instituciją bei „vienaime langelyje“ gauti visą su galimybe tapti gaminančiu vartotoju susijusią informaciją, kviesti specialistus atvykti ir į bendruomenės narių klausimus susirinkimuose atsakyti gyvai. Tuo pat metu patariama didinti visuomenės domėjimąsi atsinaujinančiais energijos ištekliais „horizontaliai“: per televizijos laidas, internetą, kitas viešojo informavimo priemones. Pažymėtas ir informacijos apie atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą diegimas į ugdymo programas mokyklose.
- **Administracinės naštos mažinimas.** Dalis respondentų pažymėjo, jog tokio tipo projektai taptų tiesiogine bendrijų atstovų atsakomybe, todėl su leidimais ar kitais įgyvendinimo klausimais susijusios procedūros turėtų būti kuo sklandesnės, greičiau įgyvendinamos. Atskira rizika – tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumas (išskirti nesklaidžiai vykdomi daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos pavyzdžiai), todėl projektų įgyvendinimui turėtų būti taikomas „vieno langelio“ informavimo ir aptarnavimo principas.

GALIMOS PRADŽIOS
STRATEGIJOS

Gautų viešosios konsultacijos dalyvių atsakymų pagrindu, esant finansiniam saulės modulių diegimo daugiabučiuose namuose atsiperkamumui per 10–12 metų, galima išskirti dvi pagrindines pradžios strategijas:

- **Pradžia nuo namų „pionierių“** | Nemaža dalis respondentų pažymėjo, jog tam, kad daugiabučių namų gyventojai palankiau vertintų galimybę tapti gaminančiais vartotojais, jiems reikia susipažinti su saulės modulius jau įsirengusių namų pavyzdžiais. Dėl to siūloma atrinkti ir tikslingai skatinti pirmuosius „pionierius“, vėliau tapsiančius sėkmės istorijoms. Tokių projektų „tikslinė“ grupė respondentai laiko namus, kurių bendruomenė – finansiškai pajėgesnė, vidutinis amžius – jaunesnis už vidurkį. Siūloma orientuotis į naujos statybos namus, kuriuose santykis tarp pradinių investicijų, tenkančių vienam namų ūkiui, ir gaunamos naudos yra pats palankiausias (tam reikalingi detalesni skaičiavimai). Siūlyta šių „tikslinių“ daugiabučių atstovus informuoti apie galimybes tapti gaminančiais vartotojais individualiai. Tik sukūrus šiuos geruosius pavyzdžius ir išbandžius saulės modulių diegimo skatinimo strategiją, paranku orientuoti komunikaciją ir taikomas skatinimo priemones į kitų daugiabučių namų bendruomenes.
- **Saulės modulių diegimas daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos apimtyje** | Respondentai, įskaitant daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą koordinuojančios įstaigos atstovą, siūlė saulės modulių įrengimą įtraukti į šios programos apimtį, skatinant pridėti tokią alternatyvą į rengiamų namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų sudėtį. Patariama saulės modulių diegimą derinti su namuose įrengiamais šilumos siurbliais, taip kompensuojant išaugusį bendrą elektros energijos poreikį. Tiek saulės modulių diegimui, tiek atnaujinimo (modernizavimo) programai galėtų būti naudojamos tos pačios viešinio priemonės, o papildomą institucinį vaidmenį galėtų atlikti programą koordinuojančios savivaldybės. Vis dėlto, dalis respondentų pažymėjo, jog saulės modulių diegimas atnaujinimo programos apimtyje tiesiogiai priklausys nuo namo bendruomenės narių finansinio pajėgumo: daliai tokios papildomos investicijos gali būti nepriimtinos.

**GALIMI SKATINIMO
VEIKSNIAI IR
PRIEMONĖS**

1 | Remiantis rinkoje prieinamomis alternatyvomis, elektros kainų prognozėmis ir kitais aktualiais matavimais, sudaryti ir įvertinti finansinio saulės modulių atsiperkamumo skaičiavimus skirtingų daugiabučių namų tipų (pagal aukštų skaičių, stogo plotą, namų ūkių skaičių, elektros energijos sunaudojimą, kt.) atvejams.

2 | Remiantis prieinamais techniniais duomenimis, savivaldybių kaupiama gyventojų informacija ir kitais duomenų šaltiniais, identifikuoti galimus saulės modulių diegimo „pionierius“ ir išanalizuoti jų patiriamą finansinę naudą / naštą saulės modulių įrengimo atveju. Sudarius ekonominius argumentus, su šių namų bendruomenėmis vykdyti individualią komunikaciją.

3 | Toliau svarstyti saulės modulių gaminamos elektros energijos naudojimą bendriems daugiabučių namų energijos poreikiams, bendros naudos dalijimą tarp atskirų namų ūkių priskiriant antrajam gaminančių vartotojų skatinimo iniciatyvos etapui.

4 | Tinkamiausioms skatinimo tapti gaminančiu vartotoju priemonėms ar jų detalizavimui sudaryti patariamąjį organą iš skirtingų suinteresuotų grupių atstovų (VšĮ „BETA“, Lietuvos saulės energetikos asociacija, daugiabučių namų savininkų bendrijų atstovai, verslo subjektai, savivaldybių atstovai).

5 | Rengiant tapimo gaminančiu vartotoju skatinimo priemones, numatyti viešojo valdymo institucijų reagavimo planą ir procesus; paskirstyti atsakomybes taip, kad daugiabučių namų atstovai gautų visą reikiamą informaciją ir leidimus „vieno langelio“ principu.

6 | Sudaryti / paruošti specialistų grupę, kuri būtų pasirengusi, pagal daugiabučių namų bendruomenių poreikius, atvykti į jų susirinkimus, atsakyti į teikiamus klausimus ar teikti konsultacijas nuotoliniu būdu.

7 | Orientuoti tapimo gaminančiu vartotoju skatinimo priemones į tuos daugiabučius namus, kurie (i) šiuo metu planuoja atnaujinimo (modernizavimo) darbus, (ii) jau yra atlikę namo renovaciją, (iii) yra naujos statybos arba (iv) šiuo metu yra statomi / planuojami statyti. Daugiabučiai namai, kurie yra senos statybos ir turi neatliktų prioritetinių atnaujinimo darbų, neturėtų būti laikomi „tikslinė“ šių priemonių grupė.

8 | Sudaryti parengtų skatinimo tapti gaminančiu vartotoju priemonių viešinio programą daugiabučių namų savininkų bendrijų pirmininkams, bendruomenių lyderiams.

9 | Orientuoti komunikaciją apie rengiamas / parengtas tapimo gaminančiu vartotoju skatinimo priemones į asocijuotus vienetus: Lietuvos respublikinius būsto valdymo ir priežiūros rūmus, miestų daugiabučių namų savininkų asociacijas (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje), VšĮ „BETA“, LR savivaldybių (būsto administravimo ar kt. skyrių) atstovus.

10 | Parengti ir plėtoti informavimo apie atsinaujinančių energijos išteklių teikiamą naudą programą, vykdomą per nacionalines viešinio priemones, ugdymo programas, tikslingą informacijos sklaidą.

**TOLIMESNI
ŽINGSNIAI**

Viešosios konsultacijos metu surinkta informacija iš suinteresuotų grupių (daugiabučių namų gyventojų, namų administratorių, kitų suinteresuotų grupių) taps svarbiu indėliu svarstant priemones, kurios bus skirtos skatinti daugiabučių namų gyventojus tapti gaminančiais vartotojais.

**KONSULTACIJOS
VERTINIMAS**

Viešosios konsultacijos metu išpildyti visi jos plane numatyti įgyvendinimo rodikliai:

- Surengta 13 interviu (planuota bent 10),
- Dalyvių skaičius – 16 (planuota bent 10),
- Susitikimų metu identifikuota 10 konkrečių veiksnių / priemonių, galinčių padėti skatinti

daugiabučių gyventojus tapti gaminančiais vartotojais,

- Sudaryta gautų siūlyimų analizės ir rekomendacijų ataskaita.

Ilguoju laikotarpiu turi būti vertinama, ar parengtos rekomendacijos naudotos ir įtrauktos į tolimesnių sprendimų priėmimą, priemonių rengimą.

IŠMOKTOS
VIEŠOSIOS
KONSULTACIJOS
VYKDYMO
PAMOKOS

- Energetikos ministerijai toliau plėtojant dialogą su gyvenamųjų namų bendruomenėmis, siūloma palaikyti ryšį su viešojoje konsultacijoje dalyvavusiais ir kitų namų bendrijų pirmininkais: išreikštas aiškus poreikis ir noras dalyvauti panašaus tipo iniciatyvose.
- Tęsti visuomenės įtraukimą į viešosios politikos sprendimų priėmimą, priemonių rengimą tik jau detaliau įvertinus ekonominius saulės modulių įrengimo atvejus ir suformavus argumentus.

KONTAKTINIS
ASMUO

Andrius Jovaiša | LR Energetikos ministerijos administravimo ir bendrų reikalų skyriaus vyriausiasis specialistas | andrius.jovaisa@enmin.lt

DAUGIAU
INFORMACIJOS

Norėdami sužinoti daugiau apie galimybes įsitraukti į viešojo valdymo procesą – dalyvauti viešosiose konsultacijose, sekite naujienas *Facebook* paskyroje „Piliečių ministerija“ | <https://www.facebook.com/pilieciuministerija/>